

68

DE
C A V S I S
VICARIATVS S. R. IMPERII
A
SVM MIS DVVM VIRIS
COMITE PAL. RHENI ET DVCE SAXONIAE
VACANTIS GERMANIAE INTERREGIBVS
ANTE
AVR. BVLLAM
RARISSIME ADMINISTRATI

VIRO EXCELLENTISSIMO CONSVLTISSIMO
FRIDERICO WILHELMO ENGLERO

SVM MOS IN VTROQVE IVRE HONORES

RITE CAPESENTI

AMICORVM NOMINE

GRATVLAVNDVS SCRIPSIT

D. IOANNES CHRISTIANVS KNOETZSCHKER.

DIE XVII. APRIL. A. C. MDCCCXXXIII.

LIPSIAE
EX OFFICINA SAALBACHIA

Kh 1393

AN

I.

*Aemulationem ipsorum Germaniae Ducum Francorum Saxonumque
imperium suis familiis hereditarium reddendi causam primariam
fuisse demonstratur.*

In multis et variis causis, cur primis regni Germanici temporibus diu vicariatus per interregna ab illis summis Duumiris, primariorum Germaniae populorum, Francorum Saxonumque Ducibus, administrandi constans et perpetuum exercitium stabiliri non potuerit, studium profecto ipsorum suis commodis inseruendi, ac ingens cupiditas imperium sibi suisque hereditarium reddendi, causa exstitit palmaria. Ita statim inde a regni primordiis Franci, omnium fere Germaniae populorum victores, sese numquam non, nec iniuria, nec sine fausto successu, primum et principem populum, ideoque reliquorum rectorem et legislatorem gerere non dubitarunt. Vnde et in regibus nationi Germanicae eligendis voto decisionis vfi deprehenduntur, et bonis moribus, quos Germani antiquitus pro legibus seruabant, introducta est consuetudo, quae iam illustri Carolingorum familia purpuram regiam habente, vige-
bat, vt, rege adhuc inter viuos versante, vnus e filiis, etiamsi in cunabulis iacens, procerum Imperii consilio totiusque populi ad-
fensu Caesar et successor nominaretur, atque ad regni gubernacula posthac tenenda constitueretur. Sic ipse Carolus M. filios suos,

Carolus a), eoque mortuo, Ludouicum b), regni successores dicit. Deinde idem Ludouicus c), cognomine Pii insignitus, filium Lotharium socium imperii declaravit. Postea Carolus Crassum d) atque Arnulphum e), Germaniae rectores, legitimo herede destitutos conspiciamus filios adeo naturales suos ac adoptatos successores regni nominasse. Eandem mentem, ut suae posteritati imperium para-

a) POETA SAXO *Lib. IV. Annal. Car. M. ad an. 806. in LEIBNIT. Script. Rer. Brunsv. T. I.* sic cecinit:

„Hunc (Carolus) in Francorum
sibimet succedere regnum
„Disposuit (Carolus M.), si non
aliter Domino placuisset.“

b) EGINHARDUS *in vira Car. M. cap. 30.* „(Carolus M.) extremo vitae suae tempore — Ludouicum filium congregatis solemniter de toto regno Francorum primaribus, cunctorum consilio consortem sibi totius regni et imperialis nominis heredem constituit.“

c) EGINHARD. *Annal. ad an. 817.* „Ludouicus Lotharium filium in generali populi conuentu Aquisgranii habito, more solito Imperii sui socium constituit.“

d) LAMBECHIANI *Annal. ad an. 885. Lib. II. Comment. Bibl. Caes. e. 5. p. 355.* „Imperator (Carolus vulgo Crassus) cum suis apud Francoufurt colloquium habuit, missisque Romanis nunciis, Hadrianum Pontifi-

cem inuicauit in Franciam. Voluit enim, ut fama vulgabat, quosdam episcopos irrationabiliter deponere, et Bernbarrum, filium suum ex concubina, haeredem regni post se constituere.“ Carolus Crassus et postea Ludouicum Bosonidem, principem Arelatensem, filium adoptatum successorem regni nominare tentasse, infelici tamen successu, intelligimus ex *Conrin. Annal. Fuld. ad an. 887. et 888.*

e) *Annal. Fuld. ad an. 889.* „Rex (Arnulphus) apud villam, quae dicitur Forachhem, generalem conuentum habuit, ibique disputans de statu regni sui, consultum est, ut eodem tempore primores Francorum, prout Boicarii, iuramento confirmarent, ne se detraherent a principatu — filiorum eius, Zuensibulchi quidem et Ratoldi, qui ei de concubinis erant nati, quod quidam Francorum ad tempus renuentes, tandem regiae satisfaciennes voluntari, dextram dare non recusabant, eo tamen modo, ut si de legali sua uxore (Ota) haeres ei non produceretur.

pararent hereditarium, principes Saxonicae Domus, aequali pollentes potentia et auctoritate cum Franconicis; prodidisse, cum in comitiis de successione habitis, filios imperii focios, regni que successores adficerent, ex ipsis Henrici I. *f*) nec non Ottonis I. *g*) et II. *h*) exemplis luculenter adparet. Nec dissimilibus imperandi, regni que coronam suae familiae perpetuam obtinendi conatibus postea principes Salicae Francorum Domus inclaruere, quod exempla Henrici III. *i*) IV. *k*) et V. *l*) utpote qui omnes vna serie vi sibi a patre stipulatae successionis faeces imperii possiderunt, satis

A 3 demon-

f) WITICHINDI *Annal.* p. 641. nec non IDEM *ad an.* 1028. pag. 436.

„*Henricus Auceps, cum se grauariam morbo sensisset, conuocato omni populo, designauit filium Ortonem (I) regem.*“

g) *Conin. REGINONIS ad an.* 961. „*Rex (Otto I.) suorum fidelium multitudinem Wormariae condunauit: ubi consensu et unanimitate regni procerum, totiusque populi, filius eius Orto (II) rex eligitur.*“

h) SIG. GEMBLACENSIS *chron. ad an.* 983. *apud VRSTIS. in Scriptt. Rer. Germ. P. III. regni primates inter se de Imperatore substituendo discussisse, tandem vero Ortonem (III), puerum in regnum sublimasse tradit.*

i) WIPPO *de vita Conradi Salici ad an.* 1026. *apud PISTORIVM Scriptt. Rer. German. T. I. p. 432.* „*Conradus Rex, consilio et petitione principum filium suum Heuricum (III) puerum, regem post se designauit;*

k) HERMANN. CONTRACT. *ap. VRSTIS. ad an.* 1053. p. 335. „*Imperator Henricus, magno apud Triburiam conuentu habito, filium aequiuocum (Henricum IV.) regem a cunctis eligi, eique post obitum suum, si rector iustus futurus esset, subiectionem promitti fecit.*“

l) ABBAS VRSPERG. *ad an.* 1099. p. 228. „*Aquis filium suum Heuricum Quintum Regem fecit (Henricus IV.). Caeterum Henricus IV. Imperator iam an. 1076. a principibus Goslariae congregatis impetrauerat, ut non alium post se ipsum, quam filium eius (Conradum natu maiorem) tenerum adhuc infanrulum, regem sibi eligerent. Cuius rei documentum LAMB. SCHAFFNAB. ad an. 1076. p. 233. nobis seruauit.*“

demonstrant. Postremo nec Sueuica familia Stauffensis a cupidine sceptrum Germanicum ad posteros hereditatis iure transferendi liberari potest, utpote cum conamina Conradi III. m) regis Romanorum, Friderici I. n), Henrici VI. o) tandemque Friderici II. p) Imperatorum, quorum ultimi duo regnum utriusque adeo sexti suae domus perpetuum addicere moliebantur, claris historiae testimoniis affirmantur.

Cum

m) OTTO FRISING. de Gest. Frid. I. ad an. 1147. Lib. I. c. 43. „Conradus Rom. Rex — generalem curiam celebrat, ibique filio suo Henrico adhuc puero, per electionem principum rege constituto, — regem inungi ac coronari iubens, regnum participem legit.

n) GODOER. COLON. et Chron. Reichsberg. ad an. 1169. „Imperator (Frid. I.) celebravit curiam generalem apud Babenberg, — ubi ex consensu et collaudatione omnium principum filium suum (Henricum VI.) in regem electum et coronatum post se regnare firmavit.

o) GERVAS. TILBERIENS. Decif. II. Ozior. Imperial. Cap. XIX. p. 943. „Ideoque (Henricus VI.) ad suum refundens commodum, quod alii imperitium est beneficium, imperavit a subditis, ut, cessante pristina Palatinorum (Principum) electione, Imperium in ipsius posteritatem, di-

stincta proximorum successione transferret, et sic in ipso terminus esset electionis, principumque successivae dignitatis. MAGNYM CHRON. BELG. p. 224. „Imperator Henricus — ordinavit, ut amplius electio non fieret, sed per solam sanguinis successione Imperium conferretur, ita, ut qui propinquior Imperatori esset, hereditarie fieret Imperator.

p) RICHARD. DEST. GERMANO Chron. ad an. 1228. „Imperator (Frid. II.) regni Praelatis et Baronibus, coram se congregatis — proponi fecit, — ut videlicet, si deficere Imperatorem contingeret, sibi in Imperio et regno succederet Henricus, filius eius maior. Quodsi illum absque liberis mori contingeret, Conradus, filius eius minor, succederet illi. Quodsi ambo decederent, filii non extantibus, filias ipsius superstiteres, quas de legitima uxore suscepit, in eodem Regno succedant.

Cum igitur a primis inde temporibus Germani in eligendis sibi regibus haud facile a familia regios fasces tenente recederent, et plerumque filius patrem in regno exciperet, vt ne memorem, adeo ipsos regis proximos agnatos, deficiente fabole, in electione omnibus aliis candidatis esse praelatos *q*), profecto nunquam fere, nisi familia regia aliqua, certe masculina, profus emortua, interregna enasci potuere. Accedit, quod et ipsi regni Germanici optimates, qui e variis factionum dissidiis, quibus plerumque interregnum tempore Germania vexata fuit, sibi melius consulere didicerant, consilii Imperatorum exsequendis se lubenter accommodarunt, omnibusque viribus impedire studuerunt, quo minus in posterum interregna, perturbationum cuiuscunque generis seminata infausta redirent, metuentes, ne quando S. Imperium peiora experiretur, et tranquillitas publica plane pessundaretur. Cuius rei confirmandae causa egregium historiae monumentum *r*) laudare possu-

q) Post Caroli Crassi Imp. obitum, naturalibus filiis eiusdem neglectis, Arnulphus, filius regis ante mortui Carolomanni; post Ottonem III. Henricus, cuius auus frater Ottonis I. fuerat; et post Conradi III. decessum patruelis Fridericus I. historia Imperii teste, reges sunt salutati.

r) IO. DAN. V. OLENSCHLAGER *Neue Erläur. d. Gold. Bulle in Urkundeb. Num. XV. pag. 42. seqq. ex Franc. Pipini Cbron. Tit. III. cap. I. et 2. ap. MVRATOR, Script. Rer. Ital. T. IX. p. 676. „Nos, qui*

Patres et Imperii reputamur, — attendentes, quod post vnus regnantis occasum interstitium temporis inter Praedecessoris obitum et plenum dominium successoris, quod interregnum veteres appellabant, grande posset imperio et catholicae fidei maximum afferti discrimen, praenunire salubrius tempus eligimus, quam dispendium temporis expectare. — Ipso (Imperatore Friderico) viuente salubriter et regnante feliciter, de Successoris nobis electione praecuidimus, ne per eius interitum iustitia diminutionem status pateretur, Imperium et tranquillitas

possumus, Decretum scilicet de electione Conradi IV. quem filium minorem Fridericus II. Imperator an. MCCXXXVII. dignitate regia exornari, atque Henrico (VII.) primogenito filio substitui curavit.

Iam vero, uti hucusque ostendimus, quam raro tum ob studium Imperatorum regnum hereditarium reddendi, tum ob curam et sollicitudinem principum, impediendi, ne crebrae vacationes S. Imperio interitum minarentur, interregna accidere poterint, ita nunc in eas inquiremus causas, cur in paucis, quae reuera existiterint, interregnis, vestigia ab illis Duumiris Germaniae Interregibus, gesti vicariatus inveniuntur rarissima.

II.

Conamina Pontificum Romanorum sibi tutelam regni Germaniae vacantis arripiendi in primis causam omisi vicariatus praebuere.

Quo minus Duces Francorum et Saxonum in stabiliendo suo vacanti regno Germaniae providendi iure feliciter progredi poterint, varia profecto Cleri sese regibus Germaniae eligendi immiscendi, sibi vicarium Imperii acquirendi conamina maximo fuere impedimento. Namque Pontifices Romani, modo specie libertatis principum Electorum in gubernatoribus S. Imperio praeficiendis tuendae, in odium regiae cuiusdam stirpis regnum mere electivum servare, modo fauentes familiae cuiusdam conatibus coronae hereditariae acquirendae, idem in plene hereditarium mutare sunt animi, ideoque saluti publicae perpetuas struxerunt insidias,

vti

quillitas iniret. Et cum de sub- *mus, praeteritorum causa provisio*
stirrenda persona, diligenti medita- *salubre consilium praebuit in fu-*
tionem nobiscum et sollicito pensare *turis."*

vti iam diu ab IMMANVELE WEBERO s) peculiari libello prolixè atque egregie est demonstratum. Sic iam Carolingorum familia an. DCCCXI. cum Ludouico, quem vocant Infantem, extincta, penes Hattonem t), Archiepiscopum Moguntinensem, posteaque Ottone III. Imperatore an. MII. rebus humanis exempto, penes Heribertum v), Archiepiscopum Coloniensem, summam rerum fuisse, historia docemur. Cum deinde Henricus II. Imperator an. MXXIII. obiisset, Germaniae archipraefules regni vacantis rectores cum maxime exstitisse, ab ipso WIPPONK x) memoriae est proditum. Deinde et studium Cleri vicariatam Imperii administrandi tempore Henrici IV. qui infans iam regio diademate exornatus erat, insigniter excelluit, siquidem Hanno, archiepiscopus Colonienfis, ductus inuidia erga Henricum, Augustanum Episcopum, cuius e consiliis Agnes, mater impuberis regis summam rerum gerebat, regni tutela, reliquis imperii proceribus id ferentibus, sibi sumpta, filioque reginae matri erepto, ad regios fasces sibi firmiore iure tribuendos, hanc legem tulit: vt eius episcopi, in cuius dioecesi rex commoraretur, (nam aula tunc temporis fuit ambulatoria) numquam non etiam imperii esset cura. Hominem vero hunc imperiosum non diuturnos auisum suorum fructus percepisse, historia nobis testatur: nam Adalbertus, Bremensis Archiepiscopus, vir dominatum pariter

s) in *Diss. de Vanis et iniquis Pontificum circa Electiones Imperatorum Moliminius* (Giesae 1719. 4.) Sect. I. Cap. I. III.

t) LATOMVS in *Catalogo Archiepiscoporum. Mog.* apud MENKEN. *Scriptt. Rer. Germ. T. III. p. 465.*

v) SIGEB. GEMBLACENSIS *Chron. ad an. 1002.* apud VRSTIS. *Scriptt. Rer. Germ. P. III. fol. 121.*

x) in *Vita Conradi Sal. ap. PI-STORIVM* in *Scriptt. Rer. Germ. T. I. p. 462.*

pariter ambiens, illum potestate sumta exiit; quem tamen postea alius imperandi aemulus, Sigfridus, archiepiscopus Moguntinensis, munere prouisoris priuauit *y*). Postquam deinceps Henricus V. Imperator an. MCXXV. fati cesserat, penes Albertum, Archiep. Moguntinensem, imperii curam insigniumque regni fuisse, ab ORDORICO VITALI $\otimes$) relatum legimus. Sub finem tandem seculi XII. Romani Pontifices eo processerunt audaciae, vt, sese supremos orbis terrarum dominos diſtitantes, non solum Imperatores, quos odio habebant, summa maiestate atque imperio exuere, ideoque regnum Germanicum vacans declarare, sed etiam in principum imperii iura irruere, potestatemque vicariam in interregno sibi arripere auderunt. Ac primus quidem ea fuit arrogancia Innocentius III. *a*), Philippo Sueuiae, atque Ottone, Bauariae Ducibus, ab an. MCLXXXVII. ad an. MCCVII. vsque de fascibus regiis certantibus. Hunc exceperunt Gregorius IX. ac Innocentius IV. per ea tempora, quibus Fridericus II. eiusque filius Conradus IV. cum Henrico Raspone et Wilhelmo Hollandico de imperiali diademate dimicabant *b*). Neque alio modo per Magnum, quod vulgo audit interregnum, Alexander IV. Urbanus IV. *c*) Clemens IV. *d*) Gregorius X. *e*) et tandem Nicolaus III. *f*) Pon-

y) LAMB. SCHAFFNABURG. ad an. 1056. 1062. et 1066. apud PISTOR. T. I. pag. 162. et 175. Cf. et EOBALD TOZE *Geschichte der mittlern Zeit* (cura CARL FR. VOIGTII Lips. 1790.) Tb. I. B. IV. §. XX. p. 196 sq.

z) *Hist. Eccles. ad an. 1125. L. XII in DU CHESNE Scriptt. Norm. p. 882. sq.*

a) Cap. 10. X. de foro comp.

b) Vid. quae commentati sumus in *Aufibus Pontif. Rom. Vicariatuum S. R. Imperii sibi arrogandi Diff. I. Cap. III. §. I. et II. p. 17.*

c) OLENSCHLAGER *G. B. Urkund. Num. XVII.*

d) *Epist. in MARTENE Thes. Anecd. T. II. Ep. 450. 492. 512. et 625.*

e) *Fragm. Vrstif. p. 93.*

f) cap. *Fundamenta 17. X. de elect. et elect. por. in 6.*

Pontifices ambitiosi, duobus Richardo Duce Cornubiense, atque Alphonso, Castiliae rege, ad regnum Germaniae occupandum discordi electione adeoque fato sinistro euocatis, ab an. MCCLVI. ad an. MCCLXXII. vsque fluctuantis imperii curam ad sese pertinere strenue contendisse a scriptoribus fide dignissimis dicuntur. Pari ratione non multo post, cum eodem adhuc seculo, inde ab an. MCCLXXXII. ad an. MCCCVIII. vsque sub Adolpho Nassouio Comite, atque Alberto I. Austriae Duce, denuo S. Imperium dubio gubernaculo laboraret, Bonifacius VIII. g) eiusque successor Clemens V. h) eiusdem administrationem vicariatusque iura sibi arripere conati sunt. Insequenti etiam seculo, cum ab an. MCCCXIV. inde ad an. MCCCXXXVI. Fridericus Austriae, et Ludouicus Bavariae Duces de corona Germaniae contenderent, Iohannes XXII. i) dominus Apostolicae sedis impotentissimus, prae omnibus, qui antea fuerant, in iuribus maiestati Imperatoriae competentibus arrogandis, potestateque vacanti Imperio prouidendi sibi aperte tribuenda quam maxime excelluit, seque omnino regni Germanici interregem gessit, cuius postea trita vestigia successores, Benedictus XII k) et Clemens VI. l), Papae non minus dominatione tumentes ac ambitione, ad sedis Apostolicae potentiam augendam haud

g) in Bulla *Vnam sanctam*, quae c. l. de maior. et obed. Extrav. commun. continetur.

h) in Bulla *Pastoralis*, siue C. 2. de sent. et re iud. Clem. Conf. et cap. vn. de iureiur. Clem.

i) in Bulla *Si fratrum* Cap. vn. ne sede vac. Extravag. Cf. quae in

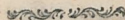
Ausf. Pontif. ser. Con. I. Cap. III. §. VI. p. 30. sqq. narrata sunt.

k) NIC. BVRGVNDVS in *Hist. Bauar. p. 144.*

l) OLENSCHLAGER *Staatsgesch. d. Röm. Kayserth. in d. Ersten Hälfte des Vierzehnten Jahrh. Urkund. Num. LXXXIV. et N. LXXXIX.*

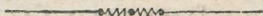
80 A 6043

haud infeliciter prefferunt. Agmen denique clauit Innocentius VI. *m*), qui adeo post iam sancitam A. Bullam, qua Carolus IV. Imperator arrogantiae papali vincula adiecerat, se iurium Pontificiorum, licet iniuria hucusque exercitorum, strenuum exhibuit vindicem atque defensorem. Quorum quidem Pontificum Romanorum conomina cum iam alio tempore in peculiari libello a nobis sint exposita ac enarrata, vberiore explicatione abstinemus, idque eo magis, cum ob temporis spatium, quod exiguum nobis ad hancce exarandam commentationem datum est, ne ea quidem, quae praeterea ad hocce Iuris publici caput illustrandum facere possint, vel leui manu tractare liceat.

m) Auf. Pontif. Rom. Com. I. C. III. §. IX.

Kh 1393

ULB Halle

006 609 406

3

V. 18

68

DE
A V S I S
ATVS S. R. IMPERII

A
MIS DVVMVIRIS
RHENI ET DVCE SAXONIAE
GERMANIAE INTERREGIBVS

ANTE
VR. BVLLAM
SSIME ADMINISTRATI

LENTISSIMO CONSVLTISSIMO
O WILHELMO ENGLERO

IN VTROQVE IVRE HONORES

RITE CAPESENTI
CORVM NOMINE

RATVLAVNDVS SCRIPSIT

CHRISTIANVS KNOETZSCHKER.

APRIL. A. C. cldccclxxxiiii.

LIPSIAE
OFFICINA SAALBACHIA

